

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

Sinun on asiakkaana ymmärrettävä se:

- Että sijoittaminen ja muut positiot rahoitusvälineisiin tapahtuvat omalla riskillä
- Että sinun on asiakkaana huolellisesti tutustuttava Nordnet Bank AB Suomen sivuliikkeen yleisiin ehtoihin koskien kaupankäyntiä rahoitusvälineillä ja soveltuissa tapauksissa tarjousesitteen tietoihin sekä muuhun kyseistä rahoitusvälinettä, sen ominaisuuksia ja riskejä, koskeviin tietoihin
- Että käytössä kauppaa rahoitusvälineillä on tärkeitä aina tarkistaa omiin sijoituksiin liittyvät osto- ja myyntilaskelmat ja muut raportit sekä reklamoitava virheistä välittömästi
- Että on tärkeää jatkuvasti seurata arvonmuutoksia rahoitusvälineiden omistuksessa ja rahoitusvälineisiin liittyvissä positioissa
- Että sinun on asiakkaana itse ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin vähentääksesi riskiä sijoituksissasi ja muissa positioissa

1. Yleistä rahoitusinstrumenttien riskeistä

Rahoitusvälineillä tarkoitetaan esim. listattujen osakeyhtiöiden osakkeita ja muita vastaavia osuuksia muun muotoisissa yrityksissä, obligatioita, talletuskohteita, rahasto-osuuksia, rahamarkkinainstrumentteja, johdannaisia tai muita vastaavanlaisia arvopapereita. Rahoitusinstrumenteilla käydään kauppaa pääasiassa järjestäytyneellä tavalla ns. kauppapaikan välityksellä. Esim. Nasdaq Helsinki. Kaupankäynti tapahtuu arvopaperivälittäjien välityksellä, jotka osallistuvat kaupankäyntiin kauppapaikalla. Sinun tulee asiakkaana yleensä olla yhteydessä tällaiseen arvopaperivälittäjään, esim. Nordnet, ostaaksesi tai myydäksesi rahoitusvälineitä.

1.1 Kauppapaikat

Kauppapaikalla tarkoitetaan säänneltyä markkinaa, monenkeskisiä kaupankäyntijärjestelmiä (MTF-järjestelmä) tai organisoituja kaupankäyntijärjestelmiä (OTF-järjestelmä). Kaupankäynti voi tapahtua myös muilla toimituspaikoilla, esim. kauppojen sisäisen toteuttajan, markkinatakaajan tai jonkin muun likviditeettiä tarjoavan tahon kautta.

Säännellyillä markkinoilla käydään kauppaa erilaisilla rahoitusvälineillä. Säännellyillä markkinoilla voi osakkeiden osalta olla julkisesti noteerattavana ja kaupankäynnin kohteena ainoastaan julkisten osakeyhtiöiden osakkeita. Näille yhtiöille on asetettu korkeat vaatimukset koskien mm. yhtiön kokoa, toimintahistoriaa, omistajien jakautumista sekä yhtiön talouden ja toiminnan julkista raportointia.

Monenkeskistä kaupankäyntialustaa (MTF-alusta) voidaan kuvata kaupankäyntijärjestelmänä, jonka toimeenpanee ja ylläpitää pörssi tai arvopaperivälittäjä. MTF-kaupankäyntialustassa kauppaa käytäviä rahoitusvälineitä koskevat yleensä pienemmät esim. tiedonantovelvollisuutta ja toimintahistoriaa koskevat vaatimukset kuin rahoitusvälineillä, joilla käydään kauppaa säännellyillä markkinoilla. Organisoitua kauppapaikkaa (OTF-alusta) voidaan kuvata kaupankäyntijärjestelmäksi, jossa kauppaa rajoitetaan joukkovelkakirjoihin ja strukturoituihin tuotteisiin, mutta kaupat eivät sisällä esim. osakkeita ja osakesidonnaisia instrumentteja.

Kauppa voidaan toteuttaa myös niin, että arvopaperivälittäjä tekee kaupan käyttämällä omaa varastoaan tai muuta omaa asiakastaan.

Ruotsissa on tällä hetkellä kaksi säänneltyä markkinaa: Nasdaq Stockholm ja Nordic Growth Market NGM AB. Organisoitua kauppaa käydään myös muilla kauppapaikoilla, esim. First North ja Nordic MTF (kaupankäyntialustoja) sekä arvopaperivälittäjien omilla listoilla.

Kaupankäynti säännellyillä markkinoilla, kaupankäyntialustoilla ja muilla toteutuspaikoilla muodostaa toissijaiset markkinat rahoitusvälineille, jotka yritys on jo laskenut liikkeelle (emittoinut). Mikäli toissijaiset markkinat toimivat hyvin, eli jos osakkeille löytyy helposti ostajia ja myyjä ja jos ostajien ja myyjien tarjoamat hinnat sekä toteutuneiden kauppojen päätöskurssit (maksukurssit) noteerataan jatkuvasti, on siitä etua myös yrityksille. Tällä tavoin yritysten on helpompaa tarvittaessa laskea liikkeeseen uusia rahoitusvälineitä ja saada lisää pääomaa niiden toimintaan. Ensikäden markkinaksi tai ensisijaiseksi markkinaksi kutsutaan markkinaa, jossa uusien liikkeelle lasketujen rahoitusvälineiden osto ja myynti tapahtuu.

1.2 Kaupankäynti/noteerauslistat

Kauppapaikat jakavat osakkeet yleensä eri listoihin. Ratkaisevaa sen kannalta, millä listalla yrityksen osakkeilla käydään kauppaa, voi olla yrityksen pörssiarvo (esim. Large Cap, Mid Cap ja Small Cap Tukholman pörssissä). Osakkeet, joilla on korkein vaihto voivat myös olla omalla listallaan. Jotkut arvopaperivälittäjät julkaisevat listoja rahoitusvälineistä, joilla voi kyseisen välittäjän kautta käydä kauppaa ja niiden kursseista. Osakkeilla, jotka ovat noteerattu listalla, jossa osakkeille on asetettu

korkeat vaatimukset ja joissa vaihto on suurta, katsotaan yleensä olevan alhaisempi riski kuin muiden listojen osakkeilla.

Tietoa kursseista ja muusta osakkeisiin sekä muihin rahoitusvälineisiin, kuten rahasto-osuuksiin, optioihin ja obligatioihin, liittyvästä julkaistaan myös säännöllisesti esim. kauppapaikkojen verkkosivuilla, päivälehdissä ja muissa medioissa.

2. Rahoitusvälineisiin ja rahoitusvälineiden

Kaupankäyntiin liittyvät riskit

2.1 Yleistä riskeistä

Rahoitusvälineet voivat antaa tuottoa osingon muodossa (osakkeet ja rahastot) tai korkona (korkoa tuottavat rahoitusvälineet). Lisäksi rahoitusvälineen hinta (kurssi) voi nousta tai laskea verrattuna siihen hintaan, joka vallitsi sijoitusta tehdessä. Seuraavassa käytetään ilmaisua "sijoitus", vaikka rahoitusvälineeseen tehdyn sijoituksen lopullinen tulo olisikin mahdollisesti negatiivinen (tappiollinen), vertaa esim. siihen mitä kappaleessa 7 sanotaan lyhyeksi myynnistä. Kokonaistuotto on osingon tai koron määrä ja rahoitusvälineen hinnan summa.

Sijoittaja tavoittelee tietysti positiivista kokonaistuottoa, eli voittoa, joka on mieluiten mahdollisimman suuri. On kuitenkin olemassa myös riski siitä, että kokonaistuotto muodostuu negatiiviseksi, eli että sijoitus tuottaa tappiota. Tappioriski vaihtelee eri rahoitusvälineiden välillä. Yleensä mahdollisuus saada sijoituksesta voittoa yhdistyy rahoitusvälineeseen liittyvään tappioriskiin. Mitäpidemmäksi ajaksi sijoitus tehdään, sitä suurempi on voittomahdollisuus suhteessa tappioriskiin. Sijoitusten yhteydessä käytetään usein sanaa "riski", joka tarkoittaa sekä voitonteko mahdollisuutta että mahdollisuutta tuottaa tappiota. Seuraavassa sanaa "riski" käytetään kuvaamaan ainoastaan tappion mahdollisuutta. Riskin vähentämiseksi on olemassa monia tapoja sijoittaa. Yleisimmin pidetään parempana pelkästään yhteen tai vain muutamaan rahoitusvälineeseen sijoittamisen sijasta sitä, että sijoitetaan moniin erilaisiin rahoitusvälineisiin. Monien eri rahoitusvälineiden avulla riskit jakautuvat tasaisemmin eivätkä kerääntyvät, että kaikki riskit toteutuisivat kerralla. Sijoitusten hajauttaminen kansainvälisille markkinoille pienentää yleensä myös salkun kokonaisriskiä, vaikkakin kaupankäynti ulkomaisilla rahoitusvälineillä johtaa myös valuuttariskiin.

Rahoitusvälineisiin sijoittamiseen liittyy taloudellinen riski, jota selostetaan tässä yhteydessä lähemmin. Asiakas vastaa itse riskeistä, ja siksi hänen on arvopaperivälittäjän – tai omaisuudenhoitajansa kautta – hankittava tietoa niistä ehdoista (yleisten ehtojen muodossa, tarjousesitteestä tai vastaavista), joita sovelletaan rahoitusvälineillä tapahtuvaan kaupankäyntiin sekä rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja niihin liittyvistä riskeistä. Asiakkaan on myös jatkuvasti tarkkailtava sijoituksiaan rahoitusvälineisiin. Tätä edellytetään myös silloin, kun asiakas on saanut yksilöllisiä sijoitusneuvoja sijoitustilaisuudessa. Asiakkaan on omien etujensa suojelemiseksi oltava tarvittaessa valmis ryhtymään nopeisiin toimenpiteisiin ja esimerkiksi myydä sellaiset sijoitukset, jotka muodostuvat tappiollisiksi tai asettaa lisävakuuksia lainarahan avulla rahoitetuille sijoituksilleen ja joiden vakuusarvo on pienentynyt. Lisäksi on tärkeää huomioida ne riskit, jotka liittyvät rahoitusvälineiden kaupankäyntiin säänneltyjen markkinoiden ulkopuolella, jossa vaatimukset yleensä ovat alhaisempia.

2.2. Erilaisia riskisitteitä ym.

Sinulle asiakkaana kuuluvaan riskiarviointiin tehdessäsi sijoituksen rahoitusvälineeseen, sisältyy joukko riskisitteitä ja muita tekijöitä, jotka tulee arvioida ja ottaa huomioon (myös sijoituksen aikana). Seuraavassa esitetään lyhyt kuvaus muutamista tavallisimmista riskisitteistä.

Markkinariski: riski, että markkina laskee kokonaisuudessaan tai niin tapahtuu sille tietyille osalle markkinaa, jossa sinulla on sijoitus (esim. Ruotsin osakemarkkinat).

Luottoriski: riski, joka liittyy esim. liikkeellelaskijan tai vastapuolen puutteelliseen maksukykyyn.

Hintavolatiliteettiriski: riski, että rahoitusvälineen suuret kurssi-/hintavaihtelut vaikuttavat sijoitukseen negatiivisesti.

Kursririski: riski, että rahoitusvälineen kurssi/hinta laskee.
Veroriski: riski, että verosäännökset tai verokanta ovat epäselviä tai saattavat muuttua

Valuutariski: riski, että ulkomainen valuutta, johon omistus liittyy, heikkenee, esim. amerikan dollarin heikkeneminen sellaisen rahaston ollessa kyseessä, joka sijoittaa amerikkalaisiin arvopapereihin.

Vipuvaikutusriski: johdannaisen rakenteen johdosta aiheutuu riski, että taustalla olevan kohde-etuuden hintakehitys vaikuttaa negatiivisemmin johdannaisen kurssiin/hintaan.

Oikeudellinen riski: riski, että merkitykselliset lait ja säännökset ovat epäselviä tai tulevat muuttumaan.

Yrityskohtainen riski: riski, että tietty yritys menestyy odotettua huonommin tai kohtaa vastoinkäymisen ja yhtiöön liittyvät rahoitusvälineet saattavat täten menettää arvoaan.

Sektorikohtainen riski: riski, että tietty sektori menestyy odotettua huonommin tai kohtaa vastoinkäymisen ja tämän sektorin yhtiöihin liittyvät rahoitusvälineet saattavat täten menettää arvoaan.

Likviditeettiriski: riski, että et pysty myymään tai ostamaan rahoitusvälinettä toivottuna ajankohtana, koska kyseisen rahoitusvälineen vaihto on alhainen.

Korkoriski: riski, että rahoitusväline, johon olet sijoittunut, menettää arvoaan markkinakoron muutosten seurauksena.

3. Osakkeet ja osakkeiden kaltaiset rahoitusvälineet

3.1 Yleistä osakkeista

3.1.1 Osakkeet ja osakeyhtiöt

Osakeyhtiön osakkeet antavat omistajalleen oikeuden osuuteen yhtiön osakepääomasta. Jos yhtiö tuottaa voittoa, yhtiö jakaa tavallisesti voiton osakkeenomistajille osinkona. Osakkeet antavat myös äänioikeuden yhtiökokouksessa, joka on yhtiön korkein päätöksä tekevä elin. Mitä useampia osakkeita omistajalla on, sitä suurempi osa pääomasta, osingosta ja äänivallasta hänellä on. Äänioikeus voi vaihdella riippuen siitä, mihin sarjaan osakkeet kuuluvat. On olemassa kahdenlaisia osakeyhtiöitä, julkisia ja yksityisiä. Ainoastaan julkiset yhtiöt voivat noteerata osakkeensa kaupankäyntipaikassa.

3.1.2 Osakekurssi

Osakkeen kurssiin (hintaan) vaikuttaa ensisijaisesti kyseisen osakkeen tarjonta ja kysyntä, mikä puolestaan, ainakin pidemmällä aikavälillä määräytyy yhtiön tulevaisuudennäkymien pohjalta. Osakkeen arvo nousee tai laskee lähinnä sijoittajien tekemien analyysien sekä yhtiön arvioidun tuloksenteokokyvyn perusteella. Tuleva kasvu, suhdannevaihtelut, tekniikka, lainsäädäntö, kilpailu mm. ratkaisevat sen, kuinka kysyttyä yhtiön tuotteista tulee, ja siksi niillä on perustavanlaatuinen asema yhtiön osakkeiden kurssikehityksen kannalta.

Reaalikorkotasoa on myös ratkaisevassa asemassa hinnan määräytymisessä. Jos markkinakorot nousevat, uudet (liikkeeseen laskettavat) korkoa tuottavat rahoitusvälineet tuottavat paremmin. Tällöin noteerattujen osakkeiden kurssit yleensä heikkenevät samoin kuin jo juoksevien korkoa tuottavien rahoitusvälineiden kurssit. Syynä on se, että uusien liikkeeseen laskettujen korkoa tuottavien rahoitusvälineiden tuotto muodostuu suhteessa paremmaksi kuin osaketuotto ja juoksevien korkoa tuottavien rahoitusvälineiden tuotto. Lisäksi osakekurssit laskevat, kun yhtiöiden velkojen korot nousevat markkinakorkojen nousun vaikutuksesta. Tämä vuorostaan pienentää yhtiön voittomarginaalia.

Myös muut suoraan yhtiöön liittyvät olosuhteet, esimerkiksi muutokset yhtiön johdossa ja organisaatiossa sekä tuotantohäiriöt voivat vaikuttaa voimakkaasti yhtiön tulevaisuuden mahdollisuuksiin tuottaa voittoa sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Pahimmassa tapauksessa osakeyhtiö on asetettava konkurssiin. Osakepääomaa, eli osakkeenomistajien yhtiöön sijoittama pääoma, käytetään ensimmäiseksi kattamaan yhtiön velat. Tämä johtaa useimmiten siihen, että yhtiön osakkeet muuttuvat arottomiksi.

Myös eräiden suurten ulkomaisten pörssien ja muiden kauppapaikkojen kurssit vaikuttavat kurssikehitykseen: Ruotsissa mm. siksi, että monet ruotsalaiset osakeyhtiöt noteerataan myös ulkomaisilla markkinapaikoilla ja hintavertailu (arbitraasi) tapahtuu markkinapaikkojen välillä. Saman sektorin yhtiön osakkeiden kurssi vaikuttaa usein muihin saman sektorin yhtiöihin ja niiden kurssiin. Tämä vaikutus voi yltää jopa eri maissa sijaitseviin yhtiöihin.

Sijoittajilla on erilaisia tarpeita sijoittaa varojaan (käteisvaroja) tai muuttaa varojaan käteisvaroiksi. Lisäksi sijoittajilla on usein erilaisia käsityksiä siitä, kuinka kurssin tulisi kehittyä. Nämä yhtiön arvoon vaikuttavat olosuhteet aiheuttavat sen, että markkinoilta löytyy sekä ostajia että myyjiä. Jos sijoittajat sitä vastoin ovat yksimielisiä siitä, kuinka kurssit kehittyvät tulevaisuudessa, he joko haluavat ostaa mikä luku ostopainetta monien ostajien toimesta, tai he haluavat myydä ja silloin syntyy myyntipainetta monen myyjän toimesta. Ostopaineessa kurssi nousee ja myyntipaineessa se laskee.

Kaupankäyntivolyyymi eli se, kuinka paljon tiettyä osaketta ostetaan ja myydään, vaikuttaa vuorostaan osakekurssiin.

Suuri volyyymi pienentää eroa sen kurssin välillä jonka ostajat ovat valmiita maksamaan (ostokurssi) ja sen jonka myyjät pyytävät (myyntikurssi), tätä kutsutaan myös spreadiksi. Jos osakkeen kaupankäyntivolyyymi on suuri ja suuria osakemääriä voidaan myydä ja ostaa ilman, että se vaikuttaa kurssiin kovinkaan paljon, on osakkeen likviditeetti hyvä ja sitä on helppo ostaa ja myydä. Säänneltyjen markkinoiden listoilla olevilla yhtiöillä (esim. Nasdaq Tukholman pörssin Pohjoismainen lista) on yleensä hyvä likviditeetti. Osakkeiden kurssit voivat päivän tai pitemmän ajan kuluessa vaihdella erilaisesti (volatiliteetti), mikä tarkoittaa kurssinousuja ja -laskuja sekä kurssimuutosten suuruuksia.

Ne kurssit, joilla osakkeita on ostettu (ostokurssit), sekä päivän korkeimmat, alhaisimmat ja viimeimpänä noteeratut osto- ja myyntikurssit sekä tietoja kaupankäyntivolyyymeistä julkaistaan Nordnetin verkkosivuilla, suurimmissa päivälehdissä sekä muissa medioissa. Kurssitietojen ajankohtaisuus voi vaihdella julkaisutavasta riippuen.

3.1.3 Erilaiset osakesarjat

Osakkeet jaetaan eri sarjoihin, yleensä A- ja B- osakkeisiin, mikä yleensä liittyy äänivaltaan. A-osakkeet sisältävät yleensä yhden äänioikeuden, kun taas B- osakkeet sisältävät usein rajatun äänioikeuden, useimmiten yhden kymmenesosan tavallisesta äänestä. Erot äänivallassa aiheutuvat mm. siitä, että omistajat haluavat varjella alkuperäisten perustajien tai omistajien vaikutusvaltaa yhtiön asioissa siten, että heille annetaan vahvempi äänioikeus. Uudet liikkeelle lasketut osakkeet antavat heikomman äänivallan kuin alkuperäiset A-sarjan osakkeet, jolloin ne nimetään B-, C- tai D-sarjan osakkeiksi.

3.1.4 Nimellisarvo/kirjanpidollinen vasta-arvo, osakkeen jakaminen ja yhdistäminen

Osakkeen nimellisarvo tai mikäli osakkeella ei ole nimellisarvoa, kirjanpidollinen vasta-arvo, on se osuus, jolla jokainen osake edustaa yhtiön osakepääomaa. Osakkeen nimellisarvo/kirjanpidollinen vasta-arvo saadaan laskettaessa jakamalla yhtiön osakepääoma yhtiön kaikkien osakkeiden lukumäärällä. Yhtiö voi haluta muuttaa osakkeen nimellisarvoa/kirjanpidollista vasta-arvoa esimerkiksi siksi, että osakkeen markkinahinta on noussut voimakkaasti. Kun jokainen osake jaetaan kahdeksi tai useammaksi osakkeeksi (ns. split), pienenee osakkeen nimellisarvo/kirjanpidollinen vasta-arvo ja samanaikaisesti osakkeiden kurssi laskee. Osakkeenomistajalla on splitin toteuttamisen jälkeen sama pääoma edelleen muuttumattomana jäljellä, mutta pääoma on jaettu useamman osakkeen kesken. Näillä osakkeilla on pienempi nimellisarvo/kirjanpidollinen vasta-arvo ja matalampi kurssi.

Osakkeita voidaan vastaavasti yhdistää (ns. käänteinen split) jos kurssi on laskenut voimakkaasti. Tällöin yhdistetään kaksi tai useampia osakkeita yhdeksi osakkeeksi. Osakkeenomistajalla on yhdistämisen jälkeen edelleen sama muuttumaton pääoma jäljellä, mutta pääoma on jaettu pienemmän osakemäärän kesken. Näillä osakkeilla on suurempi nimellisarvo/kirjanpidollinen vasta-arvo ja korkeampi kurssi.

3.1.5 Listautuminen, yksityistäminen ja yritysostot

Listautuminen markkinoille edellyttää, että yhtiön osakkeet tuodaan osakemarkkinoille, eli noteerataan säädellyillä markkinoilla tai

MTF-alustassa). Yleisöille tarjotaan tällöin yhtiön osakkeita merkittäviksi (ostettaviksi). Useimmiten listautuminen koskee hyvin menestyvää yhtiötä, jonka osake ei ole aikaisemmin ollut kaupankäynnin kohteena säännellyllä markkinalla tai muussa toteutuspaikassa ja jossa omistajat ovat päättäneet laajentaa omistuspohjaa ja helpottaa yhtiön osakkeiden kauppaamista. Jos valtion omistama yhtiö listautuu markkinoille, sitä kutsutaan yksityistämiseksi. Yritysosto tapahtuu yleensä siten, että yksi tai useampi sijoittaja tarjoaa yhtiön osakkeenomistajille mahdollisuutta myydä omistamansa osakkeet tietyin ehdoin. Jos ostaja saa vähintään 90 % yhtiön osakkeista, voi ostaja vaatia jäljelle jäävien osakkeiden pakkolunastusta siltä omistajalta, joka kieltäytyi ostotarjouksesta. Tällöin nämä osakkeenomistajat ovat pakotettuja myymään osakkeensa korvausta vastaan, joka määrätään välimiesmenettelyn kautta.

3.1.6 Liikkeeseen laskeminen eli emissio

Jos osakeyhtiö haluaa laajentaa toimintaansa, se tarvitsee usein lisää osakkeita. Osakeyhtiö hankkii lisää pääomaa laskemalla liikkeeseen uusia osakkeita. Useimmiten vanhat omistajat saavat merkitsemisoikeuden, mikä antaa heille etuoikeuden osakkeiden uusmerkinnässä. Uusien osakkeiden lukumäärä asetetaan suhteessa siihen, kuinka monta osaketta omistajalla on entuudestaan. Merkitsijän on maksettava tietty hinta (emissiokurssi), joka osakeannissa on useimmiten alhaisempi kuin markkinahinta. Kun merkitsemisoikeudet, joilla yleensä on jokin tietty markkina- arvo, on erotettu osakeannasta, osakkeiden kurssi tavallisesti putoaa. Samalla osakemäärät kuitenkin kasvavat niillä osakkeenomistajilla, joille osakkeita on merkitty. Ne osakkeenomistajat, jotka eivät merkitse osakkeita, voivat merkitsemisaikana myydä merkitsemisoikeutensa sillä kauppapaikalla, jolla osakkeet noteerataan. Merkitsemisaajan päätyttyä merkitsemisoikeudet raukeavat ja muuttuvat käyttökelvottomiksi ja arvottomiksi.

Osakeyhtiö voi toteuttaa myös suunnatun osakeannin, joka on tarkoitettu vain tietyille sijoittajaryhmälle. Osakeyhtiö voi myös apporttiosakeannin kautta laskea liikkeelle uusia osakkeita saadakseen/hankkiakseen toisen yhtiön osakkeita tai saadakseen osuuden toisesta yrityksestä tai vastaavasti muusta omaisuudesta muuten kuin käteiskaupalla. Sekä suunnatussa osakeannissa että apporttiosakeannissa yhtiössä tapahtuu osakkeenomistajien osakeosuuden ja äänimäärän laimennus, mutta omistettujen osakkeiden lukumäärä ja niihin sijoitetun pääoman markkina-arvo ei muutu.

Jos osakeyhtiön muun oman pääoman määrä on kasvanut suureksi, voi yritys siirtää osan arvosta osakkeidensa rahastoannin avulla. Rahastoannissa otetaan huomioon jokaisen osakkeenomistajan entuudestaan omistamien osakkeiden lukumäärä. Rahastoannissa annettavat uudet osakkeet jaetaan siinä suhteessa kuin osakkeenomistajat entuudestaan omistavat yhtiön osakkeita. Rahastoannin kautta osakkeenomistajat saavat lisää osakkeita, mutta omistusosuus yhtiön kasvaneesta osakkeidensa määrästä ei muutu. Osakkeiden kurssit laskevat rahastoannin vaikutuksesta, mutta osakkeenomistajan omistamien osakkeiden määrä kasvaa ja sijoituspääoman markkina-arvo pysyy samana. Toinen tapa toteuttaa rahastoanti on osakkeen nimellisarvon korottaminen. Nimellisarvon korottamisen jälkeen osakkeenomistajalla on edelleen sama määrä osakkeita ja sijoitetun pääoman markkina-arvo pysyy muuttumattomana.

3.2 Yleistä osakkeisiin liittyvistä rahoitusvälineistä

Läheisesti osakkeisiin liittyviä rahoitusvälineitä ovat osakeindeksiobligaatit, talletustodistukset, vaihtovelkakirjalainat, osake- ja osakeindeksiopiot, warrantit sekä vipuvaikutustodistukset.

3.2.1 Indeksiobligaatit/Osakeindeksiobligaatit

Indeksiobligaatit/osakeindeksiobligaatit ovat obligaatioita, joiden tuotto on yleensä sidottu osakeindeksiin. Jos indeksikehitys on positiivinen, tuotto kasvaa. Jos indeksikehitys on negatiivinen, voi tuotto jäädä saamatta. Obligaatit lunastetaan kuitenkin aina nimellisarvolla lunastuspäivänä ja niillä on siten rajallinen tappioriski verrattuna esim. osakkeisiin ja rahasto-osuuksiin. Osakeindeksiobligaatiosijoituksen riski voidaan, mahdollisen maksetun ylikurssin lisäksi, määritellä vaihtoehtoisena korkotuottona, eli sinä korkona jonka sijoittaja olisi saanut sijoittamalleen pääomalle toisen sijoituksen muodossa. Indeksiobligaatioilla voi olla erilaisia nimiä kuten osakeindeksiobligaatit, SPAX, osakeobligaatit, luottokoriorbligaatit, korkokoriorbligaatit, valuuttakoriorbligaatit, ym. riippuen siitä mikä omaisuuslaji määrittää obligaatin tuoton. Kun puhutaan indeksiobligaatioista, puhutaan usein myös pääomavaroista tai pääomaturvatuista tuotteista. Nämä termit kuvaavat sitä, että huo-

limatta siitä antaako tuote tuottoa vai ei, niin nimellisarvo maksetaan aina takaisin, joka yleensä sama kuin sijoitettu pääoma josta on vähennetty mahdollinen maksettu ylikurssi.

3.2.2 Talletustodistus

Talletustodistus on todistus oikeudesta ulkomaisiin osakkeisiin, mitä todistuksen antaja säilyttää/hallinnoi omistajan lukuun. Talletustodistuksilla käydään kauppaa aivan kuten osakkeilla säännellyllä markkinoilla tai muussa toteutuspaikassa ja hintakehitys seuraa sen kansainvälisen kaupankäyntipaikan normaalia hintakehitystä jossa osakkeella käydään kauppaa. Tavallisten osakekauppaan liittyvien riskien lisäksi tulee mahdollinen valuuttariski myös huomioida.

3.2.3 Vaihtovelkakirjalainat

Vaihtovelkakirjalainat (vaihtovelkakirjat) ovat korkoa tuottavia arvopapereita (lainoja vaihtovelkakirjan liikkeeseen laskijalle), jotka voi vaihtaa osakkeisiin tietyllä aikavälillä. Vaihtovelkakirjalainojen tuotto (kuponkikorko) on yleensä korkeampi kuin vaihto-osakkeiden osinkojen. Vaihtovelkakirjalainojen kurssi ilmaistaan prosentteina vaihtovelkakirjan nimellisarvosta.

3.2.4 Käänteiset vaihtovelkakirjat

Käänteinen vaihtovelkakirja on korko- ja osakesijoituksen välimuoto. Käänteinen vaihtovelkakirja on sidottu yhteen tai pohjalla olevaan useampaan osakkeeseen tai indeksiin. Tämä sijoitus tuottaa korkoa, eli kiinteää ja taattua tuottoa. Jos pohjana olevat osakkeet tai indeksit kehittyvät positiivisesti, maksetaan sijoittajalle alkuperäinen sijoitus sekä kiinteä tuotto. Jos pohjana olevat osakkeet tai indeksit laskevat, on olemassa riski, että sijoittaja saa sijoittamansa summan sijaan yhden tai useamman osakkeen, joka sisältyy käänteiseen vaihtovelkakirjaan tai vastaavaan rahasummaan.

3.2.5 Osake- ja osakeindeksiopiot

Osakeoptioita on monenlaisia. Osto-optiot (call options) antavat haltijalleen mahdollisuuden ostaa jo liikkeeseen laskettuja osakkeita tietyn ajan kuluessa etukäteen määritellyn hintaan. Myyntioptiot (put options) puolestaan antavat haltijalleen oikeuden myydä osakkeet tietyn ajan kuluessa etukäteen määritellyn hintaan. Jokaista hankittua optiota vastaa asetettu optio. Option hankkijan riskinä on se, jollei ryhdytä riskejä rajoittaviin toimenpiteisiin, että option arvo laskee tai että optio on päätöspäivänä arvoton. Jälkimmäisessä tapauksessa option hankkija menettää maksamansa vastikkeen (premio). Option asettajan kohdistuva riski voi puolestaan olla äärimmäisen suuri, ellei erityistoimenpiteisiin ryhdytä. Optiokurssit seuraavat yleensä kohde-etuutena olevien osakkeiden tai indeksien kurssia, mutta suuremmin kurssivaihteluihin kuin nämä.

Suurin osa osakeoptioiden kaupankäynnistä tapahtuu säännellyillä markkinoilla. Siellä tapahtuu myös osakeindeksioptioiden kaupankäynti. Nämä indeksiopiot tuottavat voittoa tai tappiota (käteissuoritus) kohde-etuutena olevan indeksin hintakehityksen perusteella.

3.2.6 Osaketermiinit ja osakeindeksitermiinit

Termini tarkoittaa sitä, että osapuolet tekevät molemminpuolisen sitovan sopimuksen koskien kohde-etuuden myyntiä tai ostoa etukäteen sovittuun hintaan ja sopimuksessa sovittuna ajankohtana (sulkemisspäivä) toimitetaan joko kyseinen omaisuus tai muu suoritus esim. käteiskorvaus. Preemiota ei makseta, sillä osapuolilla on vastaavat velvollisuudet toisilleen sopimuksen perusteella.

3.2.7 Warrantit

Pörssissä käydään myös kauppaa tietyillä osto- ja myyntioptioilla, joiden voimassaoloaika on tavallista pitempi ja joita kutsutaan Ruotsissa yleensä warrantteiksi. Warrantteja voidaan hyödyntää ostettaessa tai myytäessä kohde-etuutena olevia osakkeita. Toisaalta warrantti voi tuottaa myös suoraan rahaa, jos kohde-etuuden kurssi on kehittynyt suotuisasti. Merkitäoptiot (subscription warrants) osakkeisiin voi tietyn ajanjakson kuluessa käyttää liikkeeseen laskettujen vastaavien uusien osakkeiden merkitsemiseen.

3.2.8 Vipuvaikutustodistukset

Vipuvaikutustodistukset, joita usein kutsutaan pelkästään todistuksiksi (sertifikaatti), ovat useinyhdistelmä yhdestä osto- ja myyntioptiosta, ja todistus on riippuvainen taustalla olevasta kohde-etuudesta, esim. osakkeista, indeksistä tai raaka-aineesta. Todistuksella ei ole nimellistä arvoa.

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

Vipuvaikutustodistusta ei tule sotkea esim. yritystodistukseen, joka on eräänlainen velkakirja jonka yritys laskee liikkeeseen sen lainatessa rahaa pääomamarkkinoilla. Eräs vipuvaikutustodistusten erityisominaisuus on se, että pienikin kurssimuutos pohjana olevassa omaisuudessa saattaa johtaa huomattavaan arvomuutoksiin sijoittajan sijoituksessa. Nämä arvomuutokset saattavat hyödyttää sijoittajaa, mutta ne voivat myös koitua sijoittajan tappioksi. Sijoittajan tulee huomioida, että vipuvaikutustodistukset voivat menettää arvoaan ja jopa muodostua arvottomiksi, jolloin sijoittaja menettää kaiken tai osan sijoittamastaan omaisuudesta.

Edellä sanottua voidaan myös monessa tapauksessa soveltaa optioihin ja warrantteihin.

4. Korkoihin sidotut rahoitusvälineet

Korkoa tuottava rahoitusväline oikeuttaa saamisoikeuteen lainan liikkeeseenlaskijaa kohtaan. Tuotto on useimmiten korkomuotoinen. Korkoa tuottavia rahoitusvälineitä on monenlaisia riippuen rahoitusvälineen liikkeelle laskijasta, vakuudesta, jonka liikkeeseen laskija on asettanut lainalle, voimassaoloajasta takaisinmaksupäivämäärään asti sekä koron maksutavasta. Korko (kuponki) maksetaan tavallisesti vuosittain.

Toinen koronmaksutapa on koron maksamisen sijasta myydä rahoitusväline alennuksella (diskonttopaperi). Myynnin yhteydessä rahoitusvälineelle lasketaan nk. nykyarvo, joka kattaa lainasumman lisäksi koron. Nykyarvo (käypäarvo) tai kurssi on matalampi kuin se arvo, joka saadaan takaisinmaksun yhteydessä (nimellisarvo). Pankkien sijoitustodistukset (pankkisertifikaatti) tai valtion velkasitoumus ovat esimerkkejä diskonttoarvopapereista, samoin kuin obligaatiot joilla on nk. nolakuponkirakenne.

Lisäksi toisenlainen korkoa tuottava obligaatio on valtion preemio-obligaatiot, joissa lainakorko arvotaan omistajien kesken. Tämän lisäksi on olemassa myös muita korkosijoitusmuotoja ja säästämismuotoja, joissa korko on suojattu inflaation varalta ja sijoitus takaa täten kiinteän koron.

Korkoa tuottavissa rahoitusvälineissä liittyy riski osittain kurssimuutuksiin (kurssiriski), joita voi ilmetä voimassaoloaikana markkinakorkojen muuttuessa. Toinen riskitekijä on liikkeeseen laskijan takaisinmaksukyvyyn heikkeneminen tai puuttuminen (luottoriski). Laina, jonka takaisinmaksulle on asetettu täysi vakuus, sisältää pienemmän riskin kuin sellainen laina, jolla ei ole vakuutta. Yleensä voidaan kuitenkin sanoa, että tappion riski korkoa tuottavien rahoitusvälineiden osalta on matalampi kuin osakkeiden osalta. Korkoa tuottava rahoitusväline, jonka on laskenut liikkeelle korkean luottokelpoisuuden omaava taho voi siten olla hyvä vaihtoehto sijoittajalle, joka haluaa minimoida säästetyyn pääoman arvonalennusriskin ja voi olla suositeltava vaihtoehto lyhytaikaisessa säästämässä. Myös pitkäaikaisessa säästämässä, jossa pääomaa ei haluta vaarantaa, esim. eläkesuunnittelussa, ovat korkoa tuottavat sijoitukset hyvin tavallinen osa. Korkoa tuottavien sijoitusten varjopuoli on se, että ne useimmiten tuottavat alhaisen arvonnousun. Esimerkkejä korkoa tuottavista sijoituksista ovat säästötilit, yksityisobligaatiot ja korkorahastot.

Markkinakorot määritellään päivittäin sekä lyhytkestoisille (alle vuoden) rahoitusvälineille, esim. valtion velkasitoumuksille, että pitkäkestoisemmille rahoitusvälineille. Tämä tapahtuu raha- ja obligaatiomarkkinoilla. Markkinakorkoihin vaikuttavat analyysit ja ennusteet, joita keskuspankit ja suuremmat markkinainstituutit laativat siitä, kuinka useat taloudelliset tekijät, kuten inflaatio, suhdannevaihtelu, korkokehitys jne. kehittyvät lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä. Keskuspankki voi ryhtyä jopa markkinatoimenpiteisiin, jotta markkinakorkojen kehitystä voidaan muuttaa niin, ettei inflaatio nouse yli tietyn tason. Rahoitusvälineet, joilla käydään kauppaa raha- ja obligaatiomarkkinoilla (valtion obligaatiot, valtion velkasitoumukset ja asuntosijoitustodistukset) kaupataan yleensä hyvin suurina erinä (useita miljoonia).

Jos markkinakorot nousevat, laskevat jo liikkeeseen laskettujen kiinteäkorkoisten korkosijoitusten kurssit, koska uusia lainoja lasketaan liikkeeseen todelliseen markkinakorkoon perustuviin korkoihin sidottuna. Ne antavat siten korkeamman koron kuin jo liikkeellä olevat rahoitusvälineet. Käänteisesti liikkeellä olevan rahoitusvälineen kurssi nousee, kun markkinakorko laskee. Valtion ja kuntien liikkeeseen laskemat lainat ovat useimmissa tapauksissa riskittömiä takaisinmaksun osalta. Muiden liikkeeseen laskijoiden kuin valtion tai kunnan täytyy asettaa vakuus obligaatioiden liikkeelle laskemisen yhteydessä joko muiden rahoitusvälineiden tai omaisuuden muodossa (irtain- tai

reaalivakuus). On olemassa myös muita korkoa tuottavia rahoitusvälineitä, joiden riski on korkeampi kuin obligaatioiden, jos liikkeeseenlaskija joutuu vaikeuksiin lainan takaisinmaksun kanssa, esim. talletustodistukset. Yksi korkoa tuottava rahoitusväline on taattu obligaatio. Näihin liittyy tiettyjä etuuksia erikoislainsäädännön perusteella. Taattuihin obligaatioihin liittyvät säännöt pyrkivät siihen, että sijoittaja saa täyden maksun sovittuun aikataulun mukaisesti vaikka obligaation liikkeeseen laskija joutuisi konkurssiin, olettaen että obligaatioiden vakuutena olevan omaisuuden arvo on riittävän korkea.

5. Johdannaiset

Johdannaiset, kuten optiot ja termiinit, lasketaan liikkeelle erilaisiin kohde-etuuksiin, kuten osakkeisiin, obligaation, raaka-aineisiin ja valuuttoihin, sidottuina. Johdannaisia voidaan käyttää apuna sijoituksen riskin rajoittamisessa.

Johdannaisiin sijoittaessa tulee huomioida, että johdannaisten koostumus merkitsee sitä, että kohde-etuuden hintakehitys näkyy johdannaisten kurssissa tai hinnassa. Tämä hintavaikutus on usein voimakkaampi suhteessa sijoitukseen (suoritettu preemio) kuin kohde-etuuden arvomuutos. Hintavaikutusta kutsutaankin vipuvaikutukseksi ja se voi johtaa korkeampaan voittoon, kuin jos sijoitus olisi tehty suoraan kohde-etuuteen. Toisaalta vipuvaikutus voi myös johtaa suurempaan tappioon johdannaisessa verrattuna kohde-etuuden arvomuutokseen, jos kohde-etuuden hintakehitys ei ole odotetun kaltainen.

Vipuvaikutus, ts. voiton mahdollisuus ja tappion riski, vaihtelee riippuen johdannaisten rakenteesta ja käyttötavasta. Niinpä johdannaisten ja kohde-etuuksien hintakehitystä tulee valvoa erittäin tarkasti. Sijoittajan tulee oman etunsa nimissä olla valmis reagoimaan nopeasti, usein jo päivän aikana, jos johdannaisjohdanto kehittyy epäedulliseen suuntaan. Riskiarvioinnissa on myös tärkeää huomioida, että sijoituksen/poiston purkaminen voi vaikeutua negatiivisissa hintakehityksissä.

Jos haluat lisätietoja johdannaisista, tutustu esitteeseen

"Tietoja kaupankäynnistä optioilla, termineillä ja muilla johdannaisilla".

6. Rahastot ja rahasto -osuudet

Rahasto on "salkku" joka sisältää erilaisia rahoitusvälineitä, esim. osakkeita ja obligaatioita. Rahasto omistetaan yhteisesti kaikkien niiden kannalta, jotka säästävät rahastossa. Rahastoyhtiö hallinnoi rahastoa. On olemassa erilaisia rahastoja, joilla on erilaisia sijoitussuuntauksia. Sijoitussuuntaus viittaa millaisiin rahoitusvälineisiin rahasto sijoittaa. Alla selostetaan lyhyesti yleisimpiä rahastotyyppejä. Lisätietoja saat Konsumenternas bank- och finansbyråns kotisivuilta www.konsumentbankbyran.se sekä Fondbolagens Föreningens kotisivuilta www.fondbolagen.se.

Osakerahasto sijoittaa pääsääntöisesti koko pääoman tai suurimman osan pääomastaan, jonka osuuksien omistajat ovat sijoittaneet, osakkeisiin tai osakkeisiin liittyviin rahoitusinstrumentteihin.

Lisäksi on yhdistelmärahastoja, jotka sijoittavat sekä osakkeisiin että korkoa tuottaviin rahoitusvälineisiin, sekä korkorahastoja, joissa pääoma sijoitetaan pääasiassa korkoa tuottaviin rahoitusvälineisiin. Indeksirahastoja ei hallinnoida aktiivisesti, vaan ne sijoittavat rahoitusvälineisiin, jotka noudattelevat tietyn ennalta määritellyn indeksin koostumusta.

Yksi osakerahaston perusajatuksista on se, että se sijoittaa useisiin erilaisiin osakkeisiin ja muihin rahoitusvälineisiin, minkä ansiosta osuudenomistajan riski pienenee verrattuna osakkeenomistajan riskiin, joka on suurempi johtuen sijoituksesta vain yhteen tai muutamaan osakkeeseen. Osuudenomistajan ei tarvitse valita, ostaa, myydä ja valvoa osuuksiaan, lisäksi hän välttyy myös muista omaisuuden hallintaan liittyvistä asioista. Korkorahastojen periaate on sama kuin osakerahastojen – sijoitetaan useampaan korkoa tuottavaan rahoitusvälineeseen, jotta riski saadaan hajotettua ja rahastoa hoidetaan tulevaisuuden korko-odotusten perusteella.

Rahastojen rahasto on rahasto, joka sijoittaa muihin rahastoihin. Rahastojen rahasto on vaihtoehto sijoittajalle joka ei itse halua valita rahastoja joihin sijoittaa. Tällä päästään riskihajontaan, joka saavutettaisiin hyvin koostetulla omalla osakesalkulla. On olemassa eri sijoitussuuntauksia ja riskitasoja omaavia rahastojen rahastoja.

Lisäksi on olemassa hedge-rahastoja. Hedge tarkoittaa englanniksi suojausta. Vaikka hedgingin tarkoitus on suojata yllättäviä markkinamuutoksia vastaan, hedge-rahastolla voi olla korkea riski,

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä

koska tällaiset rahastot ovat usein raskaasti lainoitettuja. Erot hedge-rahastojen välillä voivat olla xisoja. On myös olemassa matalan riskin hedge-rahastoja. Hedge-rahastot pyrkivät yleensä positiiviseen tuottoon huolimatta siitä, mihin suuntaan osake- tai korkomarkkinat kehittyvät. Hedge-rahastolla on suurempi vapaus sijoitusvalinnoissaan kuin perinteisellä rahastolla. Sijoitussuuntaus voi vaihdella osakkeista, valuutoista ja korkoa tuottavista rahoitusvälineistä erilaisiin arbitraasistrategioihin (spekulaatiota esim. korko ja/tai valuuttakurssimuutoksilla). Hedge-rahastot käyttävät tavallisia rahastoja useammin johdannaisia pyrkimyksenään lisätä tai vähentää rahaston riskiä. Lyhyeksi myynti (ks. alla) on myös tavanomaista. Rahastot voidaan jakaa myös arvopaperirahastoihin (nk. UCITS-rahastot) ja erikoisrahastoihin ja vaihtoehtoisin sijoitusrahastoihin (AIF). Arvopaperirahastot ovat rahastoja, jotka täyttävät ns. UCITS-sääntelyn vaatimukset riskien hajauttamisen, sijoitusrajoitusten, tietojen antamisen ym. suhteen. Erikoisrahastot ovat rahastoja, jotka eri tavoin poikkeavat UCITS-sääntelyn suojasäännöksistä, ja siksi on erityisen tärkeää sinun asiakkana selvittää, mitä sijoitussäännöksiseläinen rahasto noudattaa. Vaihtoehtoiset sijoitusrahastot ovat muita rahastoja, jotka eivät ole arvopaperirahastoja tai erikoisrahastoja. Nämä voivat olla hyvin erilaisia ja niillä voi olla suuria eroja riskitasoissa. Tarkempaa tietoa rahaston sijoitussäännöistä, kohdistamisesta, riskiprofiilista ym. on rahaston esitteessä ja tietolomakkeessa. Huomio myös, että rahastoihin, jotka sijoittavat kansainvälisiin rahoitusvälineisiin, sisältyy valuuttariski. Osuudenomistajana saat rahastosta sen rahasto-osuuden, joka vastaa sijoitettua pääomaa suhteessa rahaston koko pääomaan. Osuuksia voidaan ostaa tai myydä Nordnetin tai muiden arvopaperivälittäjien kautta, jotka myyvät osuuksia rahastosta, tai suoraan rahastoyhtiöltä. On tärkeää huomata, että joillain rahastoilla voi olla etukäteen määriteltäviä ajankohtia, jolloin rahasto-osuus on "avoinna" ostolle ja myynnille, joten säännöllistä kauppaa ei voida aina käydä. Rahastoyhtiö laskee osuuksien todellisen arvon säännöllisesti ja se perustuu rahastoon sisältyvien rahoitusvälineiden kurssikehitykseen.

7. Lyhyeksi myynti

Lyhyeksi myynti merkitsee, että rahoitusvälineen lainaaja, joka on samanaikaisesti myös sitoutunut myöhempänä ajankohtana palauttamaan samanlaisen rahoitusvälineen lainanantajalle, myy lainatut rahoitusvälineet. Myymällä rahoitusvälineet tiettyä myöhempänä ajankohtana, lainanottaja laskee, että saa hankittua rahoitusvälineet markkinoilta edullisemmin kuin hintaan, jolla hän myi ne. Jos hinta onkin noussut, lainaaja häviää, ja tappio voi voimakkaan hintojen nousun seurauksena olla hyvinkin suuri.

8. Lainoitus

Rahoitusvälineitä voidaan monissa tapauksissa ostaa osittain lainapääomalla. Koska sekä oma että lainattu pääoma vaikuttaa tuottoon, voit asiakkana saada suuremman voiton lainarahoituksella kuin pelkällä omalla pääomalla, jos sijoitus kehittyy positiivisesti. Velkaan, joka liittyy lainattuun pääomaan, ei vaikuta ostettujen rahoitusvälineiden kurssikehitys, mikä on eduksi positiivisessa kurssikehityksessä. Jos ostettujen rahoitusvälineiden kurssikehitys on negatiivista, syntyy vastaava haitta, koska velka säilyy sataprosenttisena, mikä merkitsee, että kurssilasku syö omaa pääomaa vastaavalla summalla. Niinpä kurssien laskiessa voi oma pääoma hävitä osittain tai kokonaan samalla kun velka joudutaan maksamaan kokonaan tai osittain takaisin käyttämällä rahoitusvälineen myynnistä saatuja varoja. Velka joudutaan maksamaan, vaikka myyntitulot kattaisikaan koko velkaa.

Tietoa erilaisista rahoitusvälineistä ja kaupankäynnistä rahoitusvälineillä, sekä ehdotuksia aiheeseen liittyvästä kirjallisuudesta löytyy myös esim. Konsumenternas bank- och finansbyrån kotisivuilta www.konsumentbankbyran.se ja SwedSecin kotisivuilta www.swedsec.se.